

Elin Langsholt

Hestejordene

Lenge før ord som artsmangfold og habitat kom inn i vårt vokabular, visste vi at dersom vi skulle plukke en blomsterbukett, hente en vortebiter eller fange sommerfugler, så var det Hestejordene som gjaldt. Dette var bare et tiår eller to etter at byen hadde inntatt Rødtvet og Linderud, så jordene hadde ikke ligget brakk så lenge. Blomsterengene var kanskje enda finere og sommerfuglene flere enn i dag. På enger som ikke lenger høstes vil etter hvert noen få, store arter ta over, på bekostning av de mindre markblomstene som trives i enger som slås eller beites.

I dag er vi opptatt av å ta vare på disse engene og landskapet de er en del av. Byantikvaren har satt Hestejordene og steinhoggerlandskapet Steinbrettet på sin gule liste som verneverdig kulturmiljø. Hestejordene er et levende stykke kulturlandskap, og det siste større området av denne typen i Oslo. De er en påminnelse om vår nære kulturhistorie. Kanskje enda viktigere er det at de er usedvanlig artsrike.

Hestejordene ligger i skogkanten sørøst for Årvollåsen, mellom Rødtvet og Linderud. Mange veier fører dit: fra Sandås på Rødtvet, langs Utfartsveien inn mot Krigsskolen, eller ved å gå lysløypa inn fra Tonsenhagen og svinge til høyre rett etter at du har passert nordsiden av Kolås.

Historien om et kulturlandskap

Hestejordene lå i randa av Østre Akers frodige jordbrukslandskap, tett opp under marin grense. Her var ikke jordsmonnet rikt nok til korn, men turnipsen trivdes på Sandåsvollen, og vest for Sandåsbekken gikk dyra på beite. Rødtvet gård brukte om-

På Hestejordene møtes frodig natur, barn og dyr. Midt i et av Norges tettest befolkete områder.

rådene nord for Rødtvetbekken, og Linderud gård hadde dyr gående i sør. En og annen stue var også å finne. Ennå blomstrer syrinen hver forsommer ved Sørli. Langs turveien på sørsiden av jordene markerer solide gjerdestolper hvor Tonsenplassen lå. Men jordbruk var ikke framtida for Østre Aker. Byen var på vei, og i 1953 stengte storgodset Linderud låvedøra for godt. I 1956 fulgte Rødtvet gård etter. Blokker og småhus spratt opp, og tusenvis av mennesker flyttet hit. Området fikk navnet Groruddalen.

Vegg i vegg med boligblokkene ble det også plassert en militærleir, som kan ha hatt avgjørende betydning for Hestejordene. Linderud leir fikk en flott plassering med tanke på fysisk fostring av landets rekrutter. Lillomarka lå klar for lange og strabasjose manøvre. Men Forsvaret så også potensialet i det åpne og bakkete terrenget rett nord for leiren, altså Hestejordene. Verdens fineste skolegård for en kirgsskole, skulle man tro, og kanskje et greit reserveareale for boliger og større leir. Forsvaret sikret seg hele territoriet opp til Rødtvet skog i nord, og dermed ble Hestejordene satt av som ubebygd område. Det var også på denne tiden markagrensa ble tegnet. Om det var forsvarets disposisjoner eller byplanleggenes skjønn som gjorde at den til slutt havnet langs Sandåsbekken, får historikerne finne ut av. Hestejordene ble i alle fall bevart som en del av marka, i motsetning til nesten alt annet jordbruksareal i Groruddalen. Med markaloven i 2009 fikk jordene et lovfestet vern mot utbygging, sammen med resten av Osломarka.

Skjøtsel på dugnad

Gårdsdriften var opphørt, jordene var inntatt av unger som brant bråte og kjørte sykkelcross, men noe skjøtsel ble fortsatt holdt i hevd. Hestekjører'n Arnfinn, som hadde stall i Hestehagen og drev med travhester på Bjerke, sendte hestene sine på beite på Hestejordene. Mang en tørr brøds kalk ble dem til del. Men Arnfinn ble gammel, og hestene var ikke mer å se da 60-tall ble til 70-tall. Buskaset begynte å spre seg på engene, en utvikling mange syntes var trist. Våren 2000 gikk Lillomarkas Venner, Siste sjanse (nå Biofokus) og Sandås vel sammen om tiltak for å forhindre fortsatt gjengroing av det gamle kulturlandskapet. En arbeidsgruppe som i tillegg til initiativtakerne besto av representanter fra Oslo kommune, grunneieren Forsvaret (nå Forsvarsbygg) og naboen Vinterlandbruksskolen (nå Natur videregående skole) utarbeidet en skjøtelsesplan, som har vært styrende for tiltakene som ble satt i verk. Det ble også utarbeidet et infohefte, «Hestejordene – en oase i Groruddalen», som har vært spredt vidt og bredt. Det er fortsatt tilgjengelig på Lillomarkas Venners nettsider, for dem som vil lese mer om kulturhistorie og natur på Hestejordene.

Jordene hadde vært beiteområder, og det var den skjøtelsesformen det var realistisk å få til. Vi gjorde et forsøk med slått også, men klarte aldri å mobilisere nok folk til at det ble et årvisst tiltak. Har man tilgang på dyr, er beiting relativt lite arbeidskrevende. De første dyra som prøvde seg var hestene fra stallen på Nordtvet, som beita en sommer eller to. Det ble behov for mer formaliserte avtaler, og vi tok kontakt med Norges Vel, som på den tiden var i startgropa med oppbyggingen av «Beitepatruljen», et ambulerende korps av beitevillige dyr som trengte beitearealer. Etter hvert som gjengroing av

Det er beitedyra som vedlikeholder Hestejordene.

kulturlandskap ble et stadig mer omsegripende fenomen landet rundt, var det kommet på plass beitetilskuddsordninger som insentiv til å fortsette denne tradisjonelle skjøtselens av våre kulturlandskap. Norges Vel hadde på plass det som trengtes av formularer og søknadsskjemaer, for at dyreeiere, grunneiere og gjerdeskjøttere (oss) skulle være vel ivaretatt med skriftlige avtaler og det som måtte være tilgjengelig av landbrukstilskudd. Beitingen var ikke i konflikt med Forsvarsbyggs bruk av området, jordene ble holdt åpne, folk på tur satte pris på dyra, artsmangfoldet blomstret og dyreeierne fikk gratis fôr og litt tilskudd for bryet. Samarbeidet fungerte strålende, og etter hvert som det ble kjent at det fantes beitearealer på Rødtvet/Linderud, meldte lokale aktører seg på. Vi fant at det var en viss rimelighet i at dyreeiere i Groruddalen skulle få nyte godt av denne lokale ressursen, så det siste drøye tiåret er det Nordre Lindeberg gård og Alna ridesenter som har brukt hver sin halvpart av jordene. Nordre Lindeberg gård var tidligere en 4H-gård, men er nå en kommunal besøksgård. Alna ridesenter stiller opp med kanefart for Sandåsbarne ved juletider som takk for gjerdesjauingen sommerstid. Gjerdesjauingen er en årvisst dugnad, og gjerdene må passes gjennom sommeren. Det trengs alltid folk, så herved: velkommen til dugnad! Invitasjonen legges ut på Lillomarkas Venners og Sandås vels nettsider.

Beiting er ikke nok. Det har vært nødvendig å gå hardere til verks for å hindre vegetasjonen å bre seg i bekkedalene. Ospa, som skal hete «skogens mor» på et amerikansk

urspråk, er det første treet som kryper ut over jordene. Ringbarking er en effektiv måte å hindre rotoppslag etter fellingen, og er en teknikk vi har brukt mye på osp. En osp som skal felles får barken fjernet i en ring rundt stammen. Da vil treet svekkes år for år, og etter 4-5 år er det dødt og kan felles uten at det spruter opp nye rotskudd. Smågran som vokser opp her og der hogges til juletrær med gløgg og pepperkaker helga før jul, og vindfall blir tatt hånd om av noen som trenger ved.

Games in the City

Ringbarking og bjelleklang kunne fått en brå slutt i 2013. OL-drømmen var tent hos Oslos idrettsbyråkrater. I deres øyne var et ravinelandskap mellom Oslos drabantbyer en unik mulighet til å skape en perfekt løypeprofil i en bynær skiarena. Dette kapitlet i historien om Hestejordene viser hvor populært friluftsområdet er i vår del av byen. Det forteller også at dersom du ønsker å bygge en gigantisk idrettsarena, bør du ta en prat med de som bor der først.

1. mars 2013 braket det løs. Da la den kommunale etaten Oslo2022 fram konseptutvalgsutredningen (KVU) for olympiske og paralympiske vinterleker (OL/PL) i Oslo i 2022. KVU skulle gi byrådet og bystyret grunnlag til å vurdere om Oslo kommune ønsket å gå videre med OL/PL-planene og søke kulturdepartementet om statsgaranti. I utredningen presenterte Oslo2022 kostnader og arenaplasseringer. Oslo2022 var en midlertidig etat, som var blitt etablert i juni 2012 for å videreføre arbeidet med en søknad om OL/PL til den internasjonale olympiske komité (IOC).

Hadde Oslo2022 fått det som de ønsket, ville ikke planene blitt presentert for offentligheten før i slutten av april, da en ferdig OL-pakke skulle oversendes bystyret. På grunn av sterk kritikk for hemmelighet og manglende medvirkning ble utredningen sluppet et par måneder før. Allerede i desember 2012 var den overordna visjonen for lekene presentert av byrådet: «Games in the City». Visjonen signaliserte nærhet og korte avstander, og innebar at alle øvelsene, med få unntak, skulle foregå innenfor byens grenser og skape en festivalfølelse for hele byen. Øvelsene skulle ligge som et perlekjede rundt hele byen, slik at man på kort tid skulle kunne få med seg mange opplevelser. Oslo skulle på den måten markere seg som verdens vinterhovedstad.

En av perlene i perlekjeden var skiskytterarenaen, som til alles forbløffelse ble lokalisert til Hestejordene og tilgrensende områder, som Salamanderdammen og steinbruddene på Steinbrettet. Dette var «Linderudalternativet». Mange lokaliteter var vurdert og forkastet, og de man sto igjen med i siste heat var Fossum, Grønmo og Linderud. Fossum bød på kapasitetsutfordringer når det gjaldt transport, siden flere øvelser og arenaer skulle lokaliseres i samme retning. På Grønmo kunne grunnforholdene i dette nedlagte avfallsdeponiet skape miljøutfordringer, som gassproduksjon og setninger. Linderudalternativet hadde alt: et godt kollektivnett, nok av plass å ta av, fint terreng som ville gi en god løypeprofil for både OL og PL, og et eksisterende løypenett som anlegget kunne kople seg på. Riktig nok lå området innenfor markagrensa, noe som ville gjøre planprosessene litt mer omstendelige, men det så man ikke på som noe vesentlig problem. Det faktum at det ikke var nødvendig å hogge særlig mye skog ble

Stemming på Hestejordene.

framstilt som et formildende trekk. Stadionet skulle legges i det relativt åpne steinhoggerlandskapet på Steinbrettet og Salamanderdammen, og løypetraseen kveilet seg mangedobbelt over kulturlandskapet på planskissene. Skogen ble ikke berørt i vesentlig grad. I tillegg passet lokaliseringen i Groruddalen godt inn i OL-prosjektets visjon om å være en motor for byutviklingen i Oslo øst.

Kritikken mot manglende lokal medvirkning gjaldt i høy grad skiskytterarenaen. Ikke bare hadde OL-etaten veldig dårlig kjennskap til området de hadde valgt ut. Områdets verdi som friluftsområde var grovt undervurdert. Etaten hadde notert seg at få trær måtte hogges, men at dette trefattige og åpne arealet var Groruddalens siste kulturlandskap reflekterte de ikke over. Der de så et løft for Oslo øst, så lokalbefolkningen rasering av verdifull natur og kultur. Etaten gjorde et nummer av at Oslo øst her ville få en splitter ny innfallsport til marka, en klar indikasjon på at saksbehandlerne selv ikke pleide å starte søndagens skitur fra denne høyst eksisterende markaporten. Heller ikke det lokale skimiljøet og politikerne var tatt med på råd.

I forbindelse med sonderingene rundt et mulig Oslo-OL i 2018 et par år tidligere, ble Lillomarka arena – Huken vurdert som et aktuelt arenaalternativ for skiskyting. Dette er et anlegg som er jobbet fram av det lokale skimiljøet gjennom mange år. I 2013 var det et treningsanlegg med 15 skyteskiver. En oppgradering til OL-anlegg ville blitt sett på som en gavepakke og mottatt med stor entusiasme. Men som

Aksjonsgruppen tegnet inn de planlagte løypene, veiene og tribunene på dette orienteringskartet for å informere om OL-anleggene. Hele området ville bli dekket av løyper på kryss og tvers, og en mengde kulturminner ville blitt utslettet. De grå feltene er målområde og tribuner. Røde streker er løyper, svarte er bilveier.

skiskytingslokalitet for OL2022 hadde Lillomarka arena – Huken-alternativet falt gjennom hos Oslo2022. Arealet ble funnet å være for trangt for en tilskuermasse av OL-dimensjoner, og det ville være vanskelig å få til en løypeprofil innenfor paralym-pics' krav. Både bydelspolitikere og idrettsmiljøet i Groruddalen følte seg overkjørt. Deres ønsker og innspill var ikke blitt hørt, og nå lå et forslag på bordet som ingen lokale ville ha. Både bydelsutvalgene i Grorud og Bjerke bydeler, Lillomarka skiklubb og Linderud IL gjorde enstemmige vedtak mot skiskytterarena på Hestejordene.

En OL-arena har enorme dimensjoner. Kartet viser en skisse av anlegget slik det var tenkt. Arenaen med målområde og tribuner dekker et areal på 36 000 m², og ville lagt hele Salamanderdammen og Steinbrettet under asfalt. Anslagsvis ville det kreve 90 000 m³ masser å planere ut dette arealet, noe sånt som 9000 lastebillass. VIP-tribunen for IOC-toppene er plassert i det søndre tribuneanlegget, og en egen VIP-vei, som også skulle kunne brukes i beredskapsøyemed, er markert som en svart linje langs bekken og sør for bekkedalen.

Men det mest iøynefallende på skissen er løypetraseene, som svinger seg over Hestejordene. I alt 10 km løyper er tegnet inn. Med toveis trafikk av skøyte- og klassiskspor og fundamentering for løypemaskiner av bulldoserkaliber blir løypene mellom 6 og 10 m brede. 5 km av løypene ble planlagt med asfalt, til glede for rulleskiutøvere. De resterende 5 km ville sommerstid framstå som en turvei til glede for de som liker å gå lange turer på lite areal. Dagens turvei krysses hele 8 ganger av løypetraseen, og dagens ridesti krysses 6 ganger.

Den lokale motstanden mot planene var unison fra dag en. Enkeltpersoner og foreninger forsto alvoret i situasjonen og konsoliderte seg raskt til «Aksjonsgruppen Nei til OL-skiskyting ved Linderud – ja til landskapsvern». Som navnet forteller, var det ikke bare en aksjonsgruppe mot OL-arenaen, selv om det var gruppas umiddelbare funksjon. Den overraskende beslutningen om å legge arenaen til Hestejordene, helt på siden av det som normalt er overordna planer for plassering av idrettsanlegg, viste behovet for å få på plass et formelt vern av dette og andre umistelige friluftsområder. På den måten ga OL-etatens arenaplaner støtet til arbeidet for å etablere landskapsvern-område i Lillomarka, som Naturvernforbundet i Oslo og Akershus og Lillomarkas Venner fikk fart på. Det er foreslått, men foreløpig avslått.

Aksjonsgruppa var løst sammensatt. Lokale vel, borettslag, FAU, idrettsforeninger og politiske partier bidro. I alt gjorde 13 lokale foreninger vedtak mot skiskytterarena på Hestejordene. Det ble skrevet side opp og ned i mediene om kulturminner, husdyr, vakker og sjelden natur, populært friluftsområde og mye skoleklasser på besøk. Aksjonsgruppa hadde to møter med OL-etaten, og deputasjoner møtte opp på rådhuset for å få politikerne til å forstå hvilken fatal misforståelse det var å tro at et stort idrettsanlegg ville være en berikelse i ett av Groruddalens mest attraktive friluftsområder. Også lokalpolitikere, enkeltpersoner og ulike foreninger tok kontakt med rådhuspolitikere og andre med innflytelse. Akers avis - Groruddalen var talerør for oppstanden, og man kunne knapt åpne avisen denne våren uten å lese om folks nære forhold til Salamanderdammen og jordene og se bilder av fornøyde kyr i høyt, grønt

gress. Mange oppslag og leserinnlegg fant også veien til de riksdekkende avisene, og på LVs blogg på saken var det lenket til ikke mindre enn 42 medieoppslag i løpet av disse hektiske 7-8 ukene. Innleggene var så godt som uten unntak negative til anlegget, og Oslo2022 begynte å ane at de hadde en dårlig sak.

Natur under presenning?

Nå begynte en runde med forhandlinger for å se om det kunne være mulig å utforme anlegget slik at det kunne være lettere å akseptere det. På aksjonsgruppas andre møte med Oslo2022 10. april ble vi presentert for en ambisiøs plan som skulle skåne kulturlandskapet: løypetraseene skulle danderes oppå en tykk presenning som skulle dekke bakken, og sørge for at et intakt gressdekke kunne blottlegges når OL var over og snøen gikk. Dette ville kreve noe sånt som 100 daa presenning og uante mengder masser tilkjørt og fjernet igjen, for å planere de 6-10 m brede traseene i dette bakkete terrenget. Etaten var også villige til å rive tribuner og bygninger etter OL, og bare etterlate en enorm asfaltert flate der Salamanderdammen og Steinbrettet hadde ligget før. Dette mente de var å strekke seg langt i å justere anlegget.

Problemet var bare at etterbruken hadde vært et hovedargument for å legge arenaen i Groruddalen. Idrettsfasilitetene i Oslo øst skulle få et realløft gjennom dette flaggskipet av et anlegg. Nå ga man opp denne tanken, samtidig som man la en plan med store anleggstekniske utfordringer, som fortsatt innebar rasering av området. Det var mildt sagt vanskelig å se for seg uskadd torv og grønne enger bli tryllet fram, der tunge anleggsmaskiner hadde buksert tonnevis med pukk på presenning et par måneder tidligere. Den frodige sumpskogen i bekkedalene, der tettheten av hekkende fugler er på nivå med den vi finner i en regnskog, måtte nødvendigvis vike i alle krysningspunktene i den kompliserte traseen. Ikke minst var utraderingen av et eventyrlandskap, med salamander og halvveis tilhogde møllehjul i et vaskeekte steinhoggermiljø, besøkt av tusenvis av barnehage- og skolebarn hvert år, til fordel for en paddeflat asfaltørken, fortsatt på blokka.

Alternative plasseringer av løypetraseene ble også undersøkt. Det ville ført til en solid løypelegging av skogen mellom Sandås og lysløypa.

Disse forsøkene på tillemping av Linderudalternativet falt i dårlig jord, og etter hvert gjorde de mange medieoppslagene misforholdet tydelig mellom OL-konseptets miljøambisjoner, ønsket om et realløft for Oslo øst og den raseringen av natur som anlegget ville føre til. OL-etaten måtte bite i det sure eplet og snu bunken med alternative arenaplasseringer. Overskrifter som «Hester og salamandere kan stoppe OL på Linderud» varslet at Linderudalternativet var i ferd med å glippe. 25. april var milepælen da alle anlegg skulle være plassert, og en ferdig OL-pakke skulle oversendes fra byrådet til bystyret. På dette tidspunktet var Linderudalternativet dødt i praksis. Byråd Ola Elvestuen uttalte at «...det ikke blir olympisk skiskyting på Hestejordene hvis det ødelegger kulturlandskapet» (Aftenposten 25.4.2019). NRK Østlandssendingen meldte at «Byrådet freder Hestejordene på Linderud i Groruddalen. Det populære friluftsområdet var pekt ut som skiskytterarena under vinter-OL i 2022, men etter massiv lokal motstand lover byrådet å se seg om etter andre muligheter».

Kulturminner på Hestejordene og i Årvollåsen:

1. Glassbergløypa. Går til det store svaberget Glassberget. Mange steinbrudd i terrenget.
2. Steinhjul i Årvollåsen.
3. Tuft av uteliggerhytte.
4. Tuft av uteliggerhytte med kjeller.
5. Tuft av arbeiderboligen «Hytta i fjellet» og fundamentet fra pukkverk.
6. Betonggulv etter tysk militært garasjeanlegg.
7. Trekullmøle på Kolås.
8. Kruttveien.
9. Hestevei for steintransport.
10. Hestevei for steintransport.
11. Påbegynt møllestein, oppgitt da steinen sprakk.
12. Sannsynlig fangstgrop for elg.
13. Sørlidalen. Grunnmur etter plassen Sørlidalen. Portstolpene står fortsatt.
14. «Rasshølet». Ile under et stup, med lite kledelig navn.
15. A og B. Uferdige kumringer i grorudgranitt. En på hver side av lysløypa fra Krigsskolen.
16. Borehull der det satt kiler og blekker etter steinhogging. Blekkene er stjålet.
17. Steinbrettet (etter Steinbrøttet = Steinbruddet). Stort steinbrudd med Salamanderdammen øverst og Rumpetrolldammen nedenfor.
18. Tufter etter Tonsenplassen og Linderudplassen, to husmannsplasser innenfor bommen. Linderudplassen lå nærmest Krigsskolen.
19. Ile brukt av Tonsenplassen og Linderudplassen. Restaurert.
20. Plassen Sørli. Syrinene står igjen.

Den endelige spikeren i kista var på plass da søknaden om statsgaranti ble sendt 19. juni. Der sto det at "En lang rekke mulige plasseringer er vurdert for et nytt anlegg. Det er av hensyn til friluft- og verneinteresser ikke aktuelt å benytte Hestejordene på Linderud som utredet, derfor vil andre plasseringer bli videre utredet; fortrinnsvis Huken og Lillomarka Arena samt Grønmo." På Linderud, Rødtvet og Tonsenhagen trakk man et dypt lettelsens sukk. Nå var dyra på plass, og alt var nesten som før. Vi var bare enda litt stoltere av nærområdet vårt. Blikkene vi vekslet på turen rundt jordet denne sommeren sa: «Bra jobba, vi klarte det!». Det ble ikke noe av OL i Oslo i 2022. Mon tro om det har gått med noen «Hestejorder» til OL-anlegg i Beijing?

En myldrende oase

Vi startet skjøtselen fordi Hestejordene er et vakkert landskap med mange blomster og rikt dyreliv. Nå, et par tiår senere, er artsmangfold ikke lenger et tema for spesielt interesserte. Tap av arter og leveområder i stor skala er i ferd med å seile opp som vår tids største miljøutfordring. Særlig har tilbakegangen hos pollinerende insekter fått stor oppmerksomhet, på grunn av de dystre konsekvensene dette kan få for matproduksjonen framover. Dette gir en ekstra grunn til å ta vare på kulturlandskapet. I vår del av verden er det kulturlandskap som topper lista over artsrike biotoper. I store deler av de siste 10 000 årene som har gått siden istiden, har menneskene påvirket og til dels dominert landskapet med beitedyr og dyrking. I det mangfoldet av nisjer som dette har gitt rom for har evolusjonen boltret seg og skapt en for våre breddegrader fantastisk rik flora og fauna, som er skreddersydd for hverandre. De siste 100 årene har jordbruket gjennomgått en voldsom effektivisering. Med store monokulturer, færre beitedyr og slåttenger og bruk av sprøytemidler forsvinner mye av mangfoldet. Evolusjonens fin-slippte økologiske maskineri må gi tapt. Det foreløpige sluttproduktet av millioner av års utvikling blir borte for alltid.

Etter at OL-saken stilnet på Hestejordene ble det gjort en omfattende kartlegging av artene som ikke gikk tapt denne gangen. SABIMA har lett etter insekter og beitemark-sopp, men den mest omfattende kartleggingen har lokale amatørbiologer/fotografer gjort. De siste årene er det gjort et utall registreringer på artsobservasjoner.no knyttet til Hestejordene. Registreringene dokumenterer hvilken biologisk hot-spot et kulturlandskap kan være, i et godt Osloklima med rike løsmasseavsetninger og spennende geologi. I bunnen av bekkedalene vokser gråor, hassel og ask, og hele området har et rikt insektliv. Det brødfør mange spurvefugler, som trost og sangere. Ta på støvler og smyg deg inn i den sjeldne ask-snelleskogen, og du føler deg hensatt til en reptilhabitat fra juratiden. Flere sjeldne pollinatorer trives i de åpne engene, som for eksempel den sårbare gulstripete bjørneblomsterflua. Selv om den er en flue likner den på en humle. Dette beskytter den mot å bli spist av fugler, som nøler mer med å spise en humle enn en flue. Slik beskyttelseslikhet kalles mimikry. Også sjeldne beitemarksopp vokser på Hestejordene, som den rødlista og sterkt truete grønngule vokssoppen. Like ved Hestejordene ligger den kalkrike Kolås, med spennende flora og et titalls arter orkideer. De mer gjengrodde jordene bortover mot Rødtvet gård huser et spennende

Den gulstripete bjørneblomsterflua lever på Hestejordene. Den ser ut som en humle, men stripene er bare bløff.

biologisk mangfold. En stor ask inntil gårdshagen i sørvest er hjem for mange sjeldne insekter. Her holder antakelig larven til den sårbare svartfotrebloomsterflua til. Som larve trenger slike arter gamle trær, og som voksne trenger de blomster i nærheten. Dauvnesele, som vokser mellom turveien og Rødtvet gård, er viktig for relativt sjeldne humler som enghumle.

Mange ønsker å bidra til å holde bestanden av truede arter oppe. Særlig humlene, disse små kosebamsene av noen bier, er det mange som har omsorg for. Det er bra, for vi har et spesielt ansvar for disse biene som er så godt tilpasset våre breddegrader. Miljøagentene på Veitvet har vært med å utforme «humleblokk», en humlekasse spesielt designet for drabantbyen. Sommeren 2019 har Miljøagentene plassert 10 humleblokker rundt omkring på Hestejordene, og kanskje er dette et tiltak som kan være til hjelp for humledronninga, som trenger å finne et egnet krypinn for flokken sin for sommeren. Vi har også sørget for flere åpne sandforekomster, så flere sandbier skal finne et lett tilgjengelig habitat. Disse sliter mange steder, fordi sanda gror igjen der jord blir liggende brakk.

Jordene kan skjøttes på mange måter, og barna må være med. Det trengs rekruttering. I skrivende stund legger det internasjonale naturpanelet fram sin rapport om naturens tilstand. 1 av 8 arter står i fare for å bli utryddet, forteller de. Det beste Hestejordene gir oss er en natur det er lett å bli glad i, her vi bor. Hestejordene gir mylderet av arter et sted å leve. Slik blir vi alle rustet til å ta fatt på framtidens viktigste jobb – å la naturen myldre også for dem som kommer etter oss.

Egil Bendiksen

Rødlistete planter, sopp og naturtyper i Lillomarka

Det er 17. mai. Jeg står øverst på Karl Johan, og ser nedover det yrende folkelivet og et barnetog som fortsetter endeløst i retning Stortinget; masse flagg, glade barn, musikk. Det er fest! Og der kommer et viktig høydepunkt, Rødtvet skole, selv om det ikke var min skole. En fin rød fane med et helt spesielt motiv – vannplanten flytegro! Lillomarkas mest berømte plante. Den var lenge bare kjent fra Lillomarka på landsbasis. I gamle utgaver av Lids flora sto det om den norske utbredelsen at den vokste i «Alnsjøen, Svartkulpen og Breisjøen i Aker». Første funn var i Alunsjøen i 1923. I senere år har den også krysset jernbanelinja og tatt steget ut av Lillomarka, til Dausjøen og ei vik i Maridalsvannet. Bra er det. Det kan se ut som om arten ikke tålte nedtapping og reparasjon av demningen i Alunsjøen på 1990-tallet. I 2019 eller -20 skjer samme type arbeider i Breisjøen. Denne gang riktignok med en omfattende redningsplan for flytegro (Klevjer 2019). Men her har vi å gjøre med en sterkt truet art som lever i hårfin økologisk balanse, så resultatet er uansett usikkert. Beste sikkerhet er derfor de to forekomstene i Maridalen.

Fra naturens side synes det ikke å være noe spesielt med disse innsjøene. Antakelig er

Flytegro pryder fanene til Rødtvet skole. Her på Karl Johan 17. mai.

Flytegro i sitt rette element: Breisjøen i Lillomarka.

